СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ – КОМПЕТЕНТНІСТЬ КРІЗЬ ПРИЗМУ ДОСВІДУ ПЕДАГОГІВ-НОВАТОРІВ

УДК 37.016:81'243

Тетяна ГОДЕЦЬКА
Завідувач сектору аналітичної інформації відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України

У статті на прикладах новаторського досвіду автор висвітлює можливість реалізації одної з ключових компетентностей в новій українській школі.

Зосереджується увага на результатах, які можна отримати від упровадження досвіду педагогів-новаторів, а також на технологіях, як їх можна досягати. До виняткової особливості цієї статті слід віднести розгляд однієї компетентності, яку реалізовано двома способами.

Ключові слова: нова українська школа, ключові компетентності, новаторський досвід, вмотивований вчитель.

Серед компетентностей виділимо найголовнішу – спілкування іноземними мовами. Як зазначено в концептуальних засадах реформування середньої школи «Нова українська школа», до неї належать «уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування» [6].

Вчительство сьогодні у пошуку найкращих, найефективніших способів як зреалізувати зазначену компетентність у навчально-виховному процесі саме на рівні кожного учня, який має нею оволодіти.

З цього приводу слушним буде нагадування В. Г. Кременя про те, що будь-який прогрес базується на досвіді його учасників в усі часи, в усі покоління. Кращий досвід важливий сьогодні, бо людство знаходиться в такому динамічному, часто суперечливому розвитку, який ставить нові вимоги до життя, а значить – до освіти. «Ми повинні змінювати освіту таким чином, щоб підготувати дитину до життя в 21 столітті, щоб ця дитина в дорослому житті максимально себе реалізувала. Сьогодні перед освітою стоять нові завдання, бо надзвичайно важливо навчити дитину застосовувати набуті знання в побуті, професійній діяльності. На жаль, засвоєння знань не завжди відбувається творчо, про що свідчать міжнародні предметні олімпіади. Людина має постійно навчатися. Щоб цього досягти, потрібно ще багато змінити в методичній роботі, потрібно відпрацювати зацікавленість дитини в навчанні, потрібен дитиноцентризм як система навчання і виховання відповідно до здібностей дитини», – наголошує В. Г. Кремень [1].

Всеукраїнський проект «Педагоги-новатори в

ЩО Ж РОБИТИ?

Ми розташовуємо крісла по півколу. У центрі – вчитель. Таким чином вирівнюємо статус усіх учнів. Учитель сидить за маленьким журнальним столиком на такому ж кріслі, щоб не домінувати над учнями. Інформація мимовільно запам'ятовується, якщо йде з різних джерел. М. Еріксон говорить про те, що запам'ятовуються не слова, а смисл сказаного. Тому ми використовуємо і аудіо, і відеозаписи (до речі, записані в школі), а урок проводиться так, що учні говорять про одне й те ж, але різними словами, а тому все запам'ятовується без зазубрювання, само по собі. Тому наші учні говорять іноземною мовою швидко і не задумуючись, а в інших школах з труднощами [2, 7].

Іван Дмитрович наголошує, що типовою помилкою є викладання іноземних мов – це вивчення мови через рідну мову. Ми ж формуємо паралельну другу сигнальну систему, яка працює за схемою мозок – мова, і навіть не одну, бо вивчаємо три іноземні мови. Питання *„а якою мовою ви думаєте?"* для наших учнів має інший смисл. Тією мовою, якою вони у даний момент говорять.

Мова формується теж в підсвідомості, а якщо так, то щоб говорити, потрібно говорити, тобто потрібна мовна практика. Але з ким? Потрібне мовне середовище, причому такого рівня, який учень може розуміти. А можуть його створити тільки самі ж учні. Оптимально їх повинно бути в групі 10-14 осіб [2].

Тому на уроці іноземної мови змінами ситуації, використовуючи сугестопедичні прийоми (заохочення, добре ставлення, релаксація, гра, шепіт, пісні, гумор, багаторазове повторення тощо), застосовуючи власні навчально-тематичні комп'ютерні програми, цифрові аудіо- та відеозаписи текстів-полілогів, Інтернет, ми реалізуємо навчальний процес у формі спілкування-гри [3,4,5,9,10], ми створюємо умови для запам'ятовування великої кількості слів, що благотворно діє на розвиток пам'яті.

Так скільки ж слів запам'ятовують у нас за один день (2-3 уроки)? Відповідь шокує: **600-800** *лексичних одиниць* [2].

Іван Гончаренко зауважує, що у деяких ліцеях та гімназіях дітей перевантажують, адже, назвавшись ліцеєм, треба показати, що він кращий, ніж загальноосвітня школа. Підручники, як правило, інші, але ж методи розраховані на свідоме сприйняття. А на свідомому рівні вивчити все не можливо. Наступає психоемоційна напруга, інколи доходить навіть до спроб самогубства [2, 7].

У школі широко використовується комп'ютерна техніка з метою полегшення праці вчителя та навчання учням. Мною написані сотні комп'ютерних програм. Золоте правило сугестопедичного методу – це атмосфера позитивних емоцій. Вона знімає напругу, втому, відволікає від буденних турбот, створює відчуття здорового активного відпочинку на уроці. Такого плану вплив вже сам по собі сприяє високій результативності [5].

[2] І.Д. Гончаренко використовує ефект, який полягає в тому, що швидкість навчання збільшується, якщо збільшується кількість інформації за невеликий період часу. Результатом організованої системи викладання іноземних мов і використання сучасних комп'ютерних технологій є покращення рівня знань учнів з навчальних предметів, про що свідчить велика кількість призових місць у міських та обласних олімпіадах і конкурсах МАН в учнів гімназії.

Україні» (голова Ради Проекту **Василь Кремень**, академік, президент НАПН України; керівник та ініціатор Проекту **Ольга Виговська**, канд. пед. наук, доцент, головний редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу *«Директор школи, ліцею, гімназії»*) узагальнює і розкриває здобутки сучасних українських педагогів та ефективних керівників середньої освіти й поширює їх ідеї серед широкого загалу науково-педагогічної освітянської спільноти. Вищезгаданий проект представлено на веб-порталі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: http://dnpb.gov.ua/ua/інформаційно-бібліографічні ресурси/педагоги-новатори/ [7].

Мета статті полягає в тому, щоб з'ясувати, які технології навчально-виховного процесу використовують, застосовують, винаходять *педагоги-новатори*: **І. Д. Гончаренко** та **С. В. Романовський**, щоб сприяти формуванню в учнів компетентності спілкування іноземними мовами.

Іван Дмитрович Гончаренко[1] зазначає, що в усі часи були учні, які запам'ятовували більше інших і ніякої шкоди для їх здоров'я це не приносило. Ми вибрали на свій розсуд будь-які 4 класи, де ми разом з ними провели тести на запам'ятовування інформації в двох позах: перша, класична, посадка учня із замкненими руками, друга – із розімкненими. Після перевірки тестів виявилося, що в другій позі учні в усіх чотирьох класах запам'ятали інформації приблизно в 4 рази більше, ніж в першій. Звичайно, на уроці іноземної мови учні *можуть*

[1] Іван Дмитрович є розробником автоматизованої Інтернет-системи дистанційного навчання. Знання декількох іноземних мов (англійської і французької) дозволили запровадити йому методику прискореного вивчення мов, в основі якої лежить теорія «сугестології (навіювання) – науки про звільнення прихованих можливостей людини», що розроблена болгарським доктором медичних наук Г.К. Лозановим у 50–70-х рр. XX ст.

вивчити **10-15** *нових слів*. Якщо врахувати вищесказане, то вже **40-60**.

Де в шкільних класах сидять „слабкі» учні? На останніх партах. Їм незручно сидіти на перших. І знову ж це відбувається на підсвідомому рівні. Можна зробити зауваження й пересадити на першу парту, але учень буде відчувати дискомфорт і при можливості пересяде назад знов. А статус двійочника йому заважатиме нормально вчитися (див. вріз на С. 206).

Сергій Васильйович Романовський[2], директор ліцею «Інтелект» зазначає, що значуща для становлення ліцею подія – міжнародний семінар *«Двомовна освіта в школі»* (Австрія, 1995 р., ліцей учасник). Завдяки цьому семінару навчально-виховний процес з 1999 р. в ліцеї відбувається трьома мовами (див. вріз на С. 207) [1, 8].

Під час презентації **Шундик Людмила Анатоліївна**, вчитель вищої категорії, вчитель-методист, завідуюча кафедрою англійської мови ліцею «Інтелект» зазначила, що в Україні лише **7 %** *людей* вільно *спілкуються англійською мовою*. Наш навчальний заклад – запит суспільства на компетентного, високоосвіченого учня, який готовий до самореалізації. Як ми знаємо, основне завдання вивчення іноземної мови – комунікативна компетентність, тобто володіння мовою як засобом спілкування і вміння учнями використовувати іноземну мову як інструмент в діалозі культур. Над втіленням цієї мети ми працюємо багато років. Ми пробуємо,

[2] Сергій Васильович викладає в ліцеї «Інтелект» фізику українською, російською та і англійською мовами. За час своєї роботи в ліцеї розробив і апробував у навчальному процесі свої авторські навчально-методичні посібники з фізики (Механіка – 9 клас; Теплові явища. Молекулярна фізика – 10 клас; Електричні та магнітні поля — 10 клас; Коливання та хвилі; Квантова фізика; Атомна фізика; Ядерна фізика – 11 клас; Розв'язник конкурсних задач з фізики 9-11 клас). Всі ці навчальні посібники надруковані українською та англійською мовами. Навчальні посібники отримали гриф Міносвіти України. С. В. Романовський є автором 58 наукових праць, які опубліковані в СРСР, Україні, Швейцарії, Фінляндії та в Англії.

ПРО ДВОМОВНЕ НАВЧАННЯ

У 2-8 класах вивчаються природничі науки англійською мовою (SCIENCE).

У 5 класі додається біологія англійською мовою, у 6 – всесвітня історія англійською мовою.

У 7-10 класах ліцеїсти вивчають країнознавство. У 7, 8 – Українознавство англійською мовою, у 9 – країнознавство Великої Британії, у 10 – країнознавство світу. Ці спецкурси знайомлять учнів з географією, культурою, державним устроєм України та інших країн світу.

У 8, 9 класах викладається англійська література, у 10, 11 – американська література.

Культурологічний курс релігієзнавство для учнів 10 класу знайомить з 5-ма основними світовими релігіями.

АНГЛОМОВНИЙ ЦИКЛ

Мета викладання *англійської мови в початковій школі* ліцею – це заохочувати учнів за знання, а не карати за незнання. Заслужений вчитель України **Н. Гордєєва** розробила три рівні викладання англійської мови: Starters (1-3) Beginner (pre-Al), Movers (4) A1, Elementary, Fliers (5) Pre-Intermediate, A2. (2-4): World Literature (казки, міфи, легенди, байки), Science, Introduction to biology, Geography of the World (PDF).

Між ліцеєм «Інтелект» та «Cambridge University Press» і «University of Cambridge Local Examinations Syndicate and Cambridge English Language Assessment» було підписано Меморандум про співпрацю, який передбачає протягом 3 років ліцей перевести на навчальні матеріали «Cambridge University Press». За наступним відсотковим співвідношенням: 1 рік: 30% учнів; 2 рік: 60% учнів; 3 рік: 100% учнів.

Задачі курсу природничих наук *англійською мовою у початковій школі:*

1. Узагальнити та систематизувати знання з природничих наук, отриманих учнями на попередніх етапах навчання.
2. Актуалізувати важливість та необхідність вивчення англійської мови як засобу міжнародного спілкування у світовій науці.
3. Розвивати навички роботи з відео та аудіо контентом англійською мовою.
4. Розвивати вміння роботи з інформацією наукового тексту англійською мовою (пошук, обробка та подання ключової інформації).
5. Розвивати навички виконання та оформлення таблиць та діаграм, працюючи з науковим текстом, та описувати їх англійською мовою.
6. Формувати вміння використовувати англійську мову під час моделювання наукової ситуації (доповідь, дискусія та ін.).
7. Познайомити учнів з основами наукового методу дослідження та розвивати навички його використання під час практичних та лабораторних робіт.
8. Формувати вміння школярів працювати з програмами та документами в різних форматах (Word, Power Point, PDF).

Особливості курсу *Введення до природничих наук англійською мовою:*

• кожен підручник дублюється електронною версією, озвученою носіями мови;

• матеріал має практичну спрямованість (застосування наукового методу дослідження);

• тексти мають науковий зміст;

• структурний, тематичний, лексичний та граматичний матеріал характеризується наступністю з послідовним ускладненням та збільшенням обсягу навчального змісту.

Робота з науковим змістом тексту складається із трьох етапів:

1. Читання англійською та переклад українською мовами.

2. Читання-пошук інформації в тексті.

3. Переказ тексту або моделювання доповіді з опорою на малюнки, таблиці чи діаграми.

УЧНІ ПРО ЛІЦЕЙ

Поліна: Слід звернути особливу увагу на методи викладання в ліцеї, тому що вони відрізняються від методів, що застовуються у інших школах. Окрім звичайних підручників ми використовуємо ноутбуки, комп'ютери, проектори. Ми маємо можливість слухати лекції як вчителів нашого ліцею, так і лекції викладачів закордонних університетів.

Нелля: До нашого ліцею приїжджали посли Британії, Індії, Канади та професор Лондонського університету. Такі конференції – це чудова нагода вдосконалити навички спілкування англійською мовою, а також познайомитись ближче з культурою та традиціями інших країн.

Поліна: Учні ліцею можуть вдома прослухати потрібні лекції на сайті нашого учбового закладу або з носіїв інформації, які вони отримують на початку року. Це дуже корисно, адже дозволяє зекономити час вчителя та учня. Вчителі ліцею є авторами багатьох підручників, які допомагають ліцеїстам ознайомитися з великими об'ємами інформації у доступній для них формі.

Ліза: Не можу уявити й дня без шкільних друзів. Щодня я отримую від них підтримку, а іноді навіть допомогу з домашнім завданням. Викладачі ж не тільки професіонали, а й чудові люди, які дійсно стали нашими друзями. Я впевнена, що така тепла атмосфера є унікальною, адже вона виникла через те, що нас об'єднує не тільки навчальний процес, а й дружба.

Нелля: В «Інтелекті» важко навчатися, але ми ніколи не шкодували, що вступили сюди.Як і всі випускники, ми пишаємося, що навчаємося тут [1].

Отже, ***якщо брати за основу передовий досвід наших педагогів-новаторів то можна* 100% *забезпечити успішне реформування середньої школи в Україні***.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виговська, О. І. Українська школа: якісна освіта та європейські стандарти : реферативно-аналітичний огляд інформаційних і презентаційних матеріалів інноваційного досвіду шістнадцятого Героя Проекту, Сергія Васильовича Романовського, автора-героя 11-ї сторінки Всеукраїнського проекту НАПН України і журналу – «Педагоги-новатори в Україні» /Ольга Виговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2016. – №№1-3. – С. 112–151.

2. Гончаренко, І. Сучасні технології на службі навчального процесу/ Іван Гончаренко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 2. – С. 46–53.

3. За сугестією майбутнє // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Традиції та інновації менеджменту навчальних закладів і реалізація управлінських проектів", Всеукраїнського науково-практичного семінару „Менеджмент у педагогічній системі А. С. Макаренка та його використання в освітньому просторі

помиляємося, шукаємо найкращих шляхів. На сьогодні 11 предметів викладається англійською мовою за авторськими програмами, авторськими посібниками, методичними розробками. З 1 по 11 клас учні вивчають практику англійської мови, на цих уроках відпрацьовують усі види мовленнєвої діяльності. Учні з 1 по 6 клас використовують підручники Cambridge Univercity Press. Починаючи з 7 класу, ми користуємося власними навчальними посібниками, в яких подача навчального матеріалу тематизована, повторюється лексика, яка вивчалася учнями в попередніх класах, подається нова.

У посібниках багато тестів у форматі ЗНО та інших. З 7 класу учні вчаться виконувати ці тести, вивчають граматику як окремий предмет теж за авторськими навчальними посібниками. Граматичні явища відпрацьовуються за допомогою великої кількості різнорівневих вправ, а їх засвоєння перевіряється тестами різних типів. Граматика складна, але й дуже цікава та корисна, адже знання її законів і правил дає змогу учневі узгодити слова у реченнях так, щоб вони мали комунікативну спрямованість. Граматика скорочує і полегшує шлях оволодіння мовою. Різноманітні інтерактивні методи навчання, що використовуються на уроках, підвищують інтерес до предмета, активізують творчу діяльність учнів та спонукають їх до використання здобутих знань на практиці. Досвід використання інтерактивних технологій у навчанні граматики викладачами ліцею був узагальнений та затверджений Інститутом післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Б. Грінченка у 2014 році.

Основною метою навчання іноземної мови ліцеїстів *є формування в них комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток уміння використовувати іноземну мову як інструмент у діа-*

лозі культур і цивілізацій сучасного глобалізованого світу [1].

Вікторія Валеріївна Удовиченко зауважила, що оскільки «Інтелект» – ліцей з поглибленим вивченням англійської мови, предметів фізико-математичного та природничого циклу, тому виникає необхідність раннього системного знайомства учнів з науками про природу через вивчення англійської мови (див. вріз на С. 208) [1].

Татьяна Годецкая
Общение иностранными языками – компетентность через призму опыта педагогов-новаторов

В статье, основываясь на примерах новаторского опыта, автор освещает возможность реализации одной из основных компетентностей в новой украинской школе.

Автор концентрирует внимание на результатах, которые можно получить от внедрения опыта педагогов-новаторов, а также на технологиях, как их можно достичь.

К исключительной особенности этой статьи следует отнести рассмотрение одной компетентности, которая реализована двумя способами.

Ключевые слова: новая украинская школа, ключевые компетентности, новаторский опыт, мотивированный учитель.

Tetiana Godetska
Foreign language communication – competence through the experiences of innovative teaching staff

In the article, the author covers issues of the possibility of pursuing one of the key competences for the new Ukrainian school based on examples of the innovative experience.

Attention is focused on the results that can be obtained from the implementation of the innovative teachers' experience as well as on the technology how they can be achieved. The examination of a single competence realized in two ways should be considered an exceptional property of the article.

Keywords: new Ukrainian school, key competences, innovative experience, motivated teacher.

України", Всеукраїнського науково-практичного семінару „Стратегії розвитку сучасного менеджменту та управління проектами", 11–12 березня 2010 р., м. Полтава / [за ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2010. – С. 50–52.]

4. Лібералізація та запровадження європейського бухгалтерського обліку – шляхи часткового вирішення проблем фінансування освіти // Економіка освіти і освітня діяльність : матеріали Всеукр. семінару, 8 груд. 2006 р., м. Полтава / Полтав. облас. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.]. – Полтава, 2006. – С. 14–15. – Відомості також доступні з Інтернету: www.ipe.poltava.ua/file/.../education_economics_activities_08-12-2006..... – Дата звернення: 20.11.17.

5. Мар'єнко, О. Сугестопедичний метод – поразка чи перемога/ Олена Мар'єнко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 2. – С. 54–55.

6. Нова українська школа [Електронний ресурс] : концепт. засади реформування серед. шк. : ухвалено Рішенням Колегії МОН України від 27.10.2016 р. / МОН України // Міністерство освіти і науки України : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%2020 16/12/05/konczepcziya.pdf (дата звернення: 20.11.17). – Назва з екрана.

7. Педагоги-новатори в Україні [Електронний ресурс] : інформаційно-бібліографічний ресурс містить біографію, бібліографію публікації, аналітичні матеріали про діяльність педагогів-новаторів тощо / Голова Ради Проекту Василь Кремень, керівник та ініціатор Проекту Ольга Виговська ; упоряд: Виговська О. І., Годецька Т. І., Самчук Л. І. [та ін.] // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, [2010–] – Режим доступу: http://dnpb.gov.ua/ua/інформаційно-бібліографічні-ресурси/педагоги-новатори/ (дата звернення: 20.11.17). – Назва з екрана.

8. Романовський, С. Створення моделі інноваційного навчально-виховного об'єднання «Середня школа – вища технічна школа», як шлях до європейських стандартів освіти/ Сергій Романовський // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2015. – № 4-5. – С. 18–42.

9. Современный Сухомлинский в Полтаве… [Электронный ресурс] : [беседа с директором полтав. сред. шк. № 13 Иваном Гончаренко] / записала Анна Волкова // Люди. События. Факты. – Электрон. текст. дан. – 2010. – Режим доступа: http://denial-01.livejournal.com/23998.html. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 20.11.17.

То же: „Через полтора месяца обучения дети начинают свободно говорить на иностранном языке" [Электронный ресурс] : [беседа с директором полтав. сред. шк. № 13 Иваном Гончаренко] / записала Анна Волкова // Факты. – Электрон. текст. дан. – 2010. – 27 апр. – Режим доступа: http://fakty.ua/12768-cherez-poltora-mesyaca-obucheniya-deti-nachinayut-svobodno-govorit-na-inostrannom-yazyke. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 20.11.17.

10. Сугестія в навчанні і вихованні // Педагогічні засади формування гуманістичних цінностей природничої освіти, її спрямованості на розвиток особистості. Х Каришинські читання : матеріали між нар. наук.-практ. конф. / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка [та ін.]. – Полтава, 2003. – С. 256–257.